

**La Sfintu Gheorghe,
sub semnul unității depline,**

dialog despre patrimoniul artistic comun

Pe harta manifestărilor lunare de cultură teatrală, integrate atotcuprinzătorului Festival „Cîntarea României”, a apărut un nou punct de interes, care a polarizat preocupările teatrelor și oamenilor de teatru : Sfintu Gheorghe și teatrul din acest oraș, care își sărbătorește cea de-a treizecea aniversare, în chip de gazdă a unei manifestări complexe, festival și colocviu cu un caracter deosebit. Zece colective scenice au prezentat aici 16 spectacole, într-o paradă de reprezentații, urmate, toate, de dezbateri colegiale, profesioniste, culminînd într-un forum amplu, ce a investigat cu răspundere și competență cîteva probleme la zi ale orientării repertoriale și ale calității artistice. S-a ajuns, într-un consens de atitudine, la concluzia că ordinea de zi a manifestării reprezintă axiomatic politica culturală înscrisă în programul Partidului Comunist Român. Așadar, „Teatrul în slujba luptei comune a oamenilor muncii din România, fără deosebire de naționalitate, pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate”, tema acestei demonstrații vii, a actului cultural desfășurat, între 14 și 23 aprilie, în capitala județului Covasna, s-a înscris temeinic în suita acțiunilor de democratizare a culturii, în seria dialogurilor dintre teatru și public, desfășurate cu fervoare în această stagiune.

Ca toate manifestările teatrale republicane, Colocviul de la Sfintu Gheorghe, la prima sa ediție (cu propunerea unei periodizări bienale), a beneficiat de aportul și de sprijinul neprecupețit al Consiliului Culturii și Educației Socialiste și al Asociației oamenilor de artă din instituțiile teatrale și muzicale, în colaborare cu Comitetul județean P.C.R. și cu teatrele dramatice. S-au adunat, sub aceeași cupolă, spre adîncă satisfacție a unui admirabil public, avid de cultură și plin de respect pentru valoare, reprezentații în limbile română, maghiară, germană și idîș, confruntîndu-se într-o emulație creatoare, adine responsabilă și oferind un tablou de la sine grăitor al libertăților de care se bucură în țara noastră toți cetățenii, fără deosebire de naționalitate.

Pe tărîmul culturii teatrale, se remarcă sprijinirea fermă a creației originale, îmbogățirea paletelor ei tematice și stilistice, realizîndu-se un viguros transfer de valori între operele dramaturgilor români și cele ale scriitorilor din rîndurile naționalităților conlocuitoare, transfer menit a contribui la continua consolidare a unității moral-politice a poporului nostru, la strîngerea legăturilor dintre scenă și publicul larg. Acest public e îndreptățit să vadă opere care să reflecte lupta comună a oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, pentru edificarea socialismului. În trecut, am avut asemenea scrieri. Sîntem convinși că și pe viitor dramaturgii noștri se vor inspira din această realitate generoasă.

Propunerea ca piesa originală să constituie terenul de desfășurare a reprezentațiilor și lucrărilor a permis, din nou, o trecere în revistă, o reexaminare a repertoriului, pe această majoră și vitală coordonată a sa. Horia Lovinescu, Paul Everac, Sütő András, Marin Sorescu Eugen Barbu, Méhes György, Kocsis István, Alexandru Sahia, Tamási Áron, Hans Kehrler, Szabó Lajos, Veress Dániel, Kós Károly, Tömöry Péter, iată numele autorilor întîlniți pe afișul Festivalului de la Sfintu Gheorghe. S-au prezentat montări de prestigiu cu piese valoroase, majoritatea intrate în fondul principal al literaturii dramatice din țara noastră, s-au produs cîteva scrieri de referință în investigarea prezentului, totuși, mai multe s-au relevat prin evocarea dramatică a faptelor istoriei. S-a observat chiar în structura tematică a pieselor prezentate preponderența temei istorice, predilecția pentru argumentul timpului trecut, mai puțin pentru prezent și pentru problemele zilei. O unilateralizare tematică ce se cere depășită pe viitor, în favoarea unei mai cuprinzătoare încadrări în sfera actualității. Am mai remarcat că traducerea dramaturgiei româ-

neși întemperare pe scenele teatrelor naționalităților conlocuitoare păstrează liniile ei de forță, succesele reale, dar ar putea fi orientată spre o mai mare diversitate a stilurilor, spre îmbogățirea profilurilor scriitorilor, mai conform cu peisajul exact al teatrului românesc, cu reliefurile bogate.

Reprezentările selectate în festival, inegale ca valoare, ne-au amintit că nivelul artei spectacolului, în toate colectivele prezente, este îndeobște mai ridicat decât cel constatat la Sfintu Gheorghe; totuși, montările văzute exprimă, în majoritatea cazurilor, inspirația creatoare, încă aplicată, fiind îndeobște reprezentative, relevabile pentru arta și viziunea directorilor de scenă, pentru talentul și studiul actorilor, pentru originalitatea și gândirea scenografilor. Desfășurarea reprezentațiilor ne-a convins, din nou, că marile spectacole, evenimentele teatrale, sînt condiționate de prezența textului de valoare, prezidat de o regie responsabilă, calificată, în condițiile unei atitudini creatoare în toate compartimentele actului artistic. Premiile și distincțiile acordate confirmă valori stabile, reputele, ca și unele noi, în curs de afirmare, palmaresul stabilit de juriu (prezidat de scriitorul Huszár Sándor) atestînd efflorescența teatrelor naționalităților conlocuitoare, în contextul general, stimulator, al culturii noastre socialiste. Astfel, spectacolul *Floriile unui geambaș* (Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca), realizat de Gheorghe Harag (Marele Premiu pentru spectacol și Premiul pentru regie) cu frumoasa piesă a lui Sütő András, prelucrare liberă a nuvelei lui von Kleist, *Michael Kollhaas*, ne-a convins de forța de fascinație a scenei, în condițiile osmozei între cuvînt, idee și imagine. Un mare spectacol, ce compune cu plasticitate și cu forță emoțională, cu vigoare dramatică, desenul personajelor și al mediului ambiant, aducînd în universul pitoresc și tensionat al războiului țărănesc german probleme de nestîns interes, vizînd raporturile dintre violență și diplomație, dintre drepturi și îndatoriri, legitimînd drumul luptei revoluționare. Și alte regii, bunăoară cea asigurată de decanul direcției de scenă, Tompa Miklós, piesei *Fidelitate* de Szabó Lajos (Teatrul de Stat din Tîrgu Mureș, secția maghiară), într-o tradițională punere în pagină a unor probleme de etică cu rezonanțe actuale, sau cea datorată tînarului regizor Kineses Elemér, la piesa lui Horia Lovinescu *Ultima cursă* (Institutul de teatru „Szentgyörgy Istvan”), într-un joc elegant al simbolurilor, ne-au convins de diversitatea paletelor, de varietatea stilurilor abordate pe scenele teatrelor maghiare. S-au văzut în acest festival unele scenografii izbutite, funcționale, traducînd în metafore ideile literare. Decorul lui Virgil Miloia la *Matca* (Teatrul de Stat din Oradea, secția maghiară, Premiul pentru scenografie) e semnificativ, îmbinînd elemente de folclor cu sugestii de stilizare modernă, folosind multifuncțional materialele scenei și corporalitatea interpreților. Scenografia Mihaielei Demetriade la *Șomaj fără rasă* (Teatrul Evreiesc de Stat) combină expresiv indicații spațio-temporale de tip brechtian cu elemente de teatru expresionist, ce concură la fixarea unei epoci și a unei atmosfere specifice deceniului trei, protestului împotriva discriminărilor rasiale și mentalităților de clasă ale aceluși timp revolut. Funcțional, satiric, s-a dovedit decorul lui Paulovics László la comedia lui Everac *Piatră la rinichi* (Teatrul de Nord din Satu Mare, secția maghiară), caricaturizînd subțire, prin panouri grafice, clișeele mentalităților birocratice. Succese considerabile au reușit, pe scenele de la Sfintu Gheorghe, actorii, cele mai multe distincții revenindu-le, pe drept cuvînt, lor. Hejja Sándor, vigurosul protagonist al *Floriilor unui geambaș*, Szélyes Imre, din *Testamentul* (Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara), Banyai Irén, interpreta plină de forță dramatică a *Mateii*, Zsoldos Arpád, Adele Radin, interpreți ai unor roluri principale din montările *In virtute* (Teatrul Maghiar de Stat din Sfintu Gheorghe), *Meșterul Jakob...* (Teatrul German de Stat din Timișoara) și, alături de ei, realizatorii unor roluri episodice, ca Gyarmati István (*Fidelitate*), Olimpia Didilescu (*Atenție, la cotitură*) s-au impus publicului și oamenilor de teatru. Mulți alți actori s-au relevat în această emulație și confruntare artistică, făcîndu-se remarcă în roluri de mai mică sau de mai mare întindere, prin profesionalismul și prin talentul lor: Nyiredi Piroška, Török Istvan, Kisfalussy Balint, Fülöp Zoltan (Teatrul de Nord din Satu Mare); Miske László, Varga Vilmos, Laczó Gusztáv (Teatrul de Stat din Oradea); Tarr László, Lohinszky Loránd, Borbáth Ottilia, Farkas Ibolya, Csorba András, Mende Gaby, Ferenczy Csongor (Teatrul de Stat din Tîrgu Mureș, secția maghiară); Tricy Abramovici, Rudy Rosenfeld, Mano Rippel, Bebe Bercovici (Teatrul Evreiesc de Stat); Czikely László, Sebök Klára, Senkálzky Endre, Barkó György, László Gerő (Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca); Király József, Orbán Károly, Kömives Mihály (Teatrul Maghiar de Stat din Sfintu Gheorghe).

Dar, firește, spiritul critic al oamenilor de teatru a funcționat din plin și la discuțiile de lucru, consecutive reprezentațiilor; s-au analizat, alături de succese, neajunsurile, s-au diagnosticat carențele și s-au precizat mai ales cauzele unor rămîneri în urmă. S-au amendat, în primul rînd, pe planul regiei, munca rutinieră, săracă în idei, cantonarea în clișee și în soluții meșteșugărești; au fost criticate demersurile neinspirate, soluțiile stereotipe, șabloanele actoricești, diletantismul, insuficiența studiului, superficialitatea. Dez-

baterile (a funcționat, din nou, cu bune rezultate, „modelul“ creat de secția de critică teatrală a A.T.M. : dialogul între critici și realizatori) au scos în evidență caracterul contradictoriu al unor reprezentații, pledându-se pentru exigență în relevarea substanței tematice, a valorii literare și a expresivității scenice, pentru diriguirea inspirației artistice către problemele comune și specifice luptei și muncii solidare a poporului nostru și a naționalităților conlocuitoare, de-a lungul istoriei și în zilele noastre.

S-a subliniat că teatrul își poate aduce o contribuție dintre cele mai însemnate la întărirea unității moral-politice a poporului României socialiste, la cimentarea legăturilor frățești, de bună conviețuire și concurență, între toți cetățenii țării noastre.

Colocviul final a reunit intervenții de sinteză și a dat analizelor, centrate pe problemele particulare, specifice fiecărui teatru, un suport generalizator, oferind, de altfel, participanților un substanțial punct de plecare, prin cele patru referate prezentate de Margareta Bărbuță, Kantor Lajos, Hanns Schuschnig și Franz Auerbach.

Tribuna dezbaterilor a fost deschisă și a atras un mare număr de oameni de teatru, scriitori, critici, publiciști, reprezentanți ai mass-media, activiști culturali, cadre didactice, stabilind noi punți de legătură între public, creatori și critică.

Într-un spirit responsabil, colegial, cu devotament pentru cauza teatrului din țara noastră, s-au discutat câteva probleme fundamentale ale dinamicii și ale reușitei muncii artistice, a perspectivelor ei, stabilindu-se, într-un unanim acord, importanța, eficiența și valoarea acestei manifestări culturale. Acțiune ce se dorește instituționalizată, în orașul în care de 30 de ani ființează un teatru în limba maghiară, dăruit, cu noblețe artistică, promovării valorilor spirituale ale acestui pământ și ale acestui timp.

Premiile

MARELE PREMIU :

spectacolului **FLORIILE UNUI GEAMBAȘ** de Sütő András, la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca.

PREMIUL PENTRU REGIE :

lui **GYÖRGY HARAG**, pentru regia spectacolului **Floriile unui geambaș**.

PREMIUL PENTRU SCENOGRAFIE :

lui **VIRGIL MILOIA**, pentru scenografia spectacolului **Matca de Marin Sorescu**, la Teatrul de Stat din Oradea, secția maghiară.

PREMIUL PENTRU INTERPRETAREA UNUI ROL MASCULIN (EX AEQUO) :

lui **HEJJA SÁNDOR**, pentru rolul **Kolhaas** din spectacolul **Floriile unui geambaș** ; lui **SZÉLYES IMRE**, pentru rolul **pastorului Boncius** din spectacolul **Testament de Tömöry Péter**, la Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara.

PREMIUL PENTRU INTERPRETAREA UNUI ROL FEMININ :

lui **BÁNYAI IRÉN**, pentru rolul **Irina** din spectacolul **Matca**.

PREMIUL PENTRU ROL EPISODIC (EX AEQUO) :

lui **GYARMATI ISTVÁN**, pentru rolul **Forintos** din spectacolul **Fidelitate** de Szabó Lajos, la Teatrul de Stat din Tîrgu Mureș, secția maghiară ; **OLIMPIEI DIDILESCU**, pentru rolul **doamna Vintilă**, din spectacolul **Atenție**, la cotitură de Mehes György, la Teatrul de Stat din Arad.

JURIUL A MAI ACORDAT URMĂTOARELE MENȚIUNI :

lui **ZSOLDOS ARPAD**, pentru rolul **Kemény Zsigmond**, în spectacolul **În vârtej** de Veress Dániel, la Teatrul Maghiar de Stat din Sfîntu Gheorghe ; **ADELEI RADIN**, pentru rolul **Susi** din spectacolul **Meșterul Jakob și copiii săi** de Hans Kehrler, la Teatrul German de Stat din Timișoara ; **ADINEI CEZAR** și lui **SERGIU ANGHEL**, pentru coregrafia spectacolului **Șomaj fără rasă**, după Al. Sahia, la Teatrul Evreiesc de Stat din București.

Formulând concluziile reuniunii, Constantin Măciucă, directorul Direcției artelor și a instituțiilor de spectacole din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, a subliniat locul important deținut de Colocviul teatral '78 în seria marilor acțiuni de cultură teatrală ale stagiunii. S-a relevat, cu acest prilej, procentul mare ocupat de scenele naționalităților conlocuitoare în rețeaua instituțiilor noastre artistice (24%), s-au reamintit condițiile materiale optime, însemnatele subvenții, asigurate și acordate de statul nostru pentru prosperitatea lor, în scopul firesc al educației umanist-revoluționare a oamenilor muncii.

Acest Colocviu, „frumoasă pagină de istorie teatrală“, a certificat progresele obținute în modelarea dramaturgiei originale, în creșterea interesului pentru creația națională, subliniind obligațiile crescînde ce revin literaturii dramatice, de a oglindi, cu precădere, dinamica prezentului. A fost din nou atestată intensă circulație a valorilor în teatrul nostru, nutrit și de infuzia artistică a naționalităților conlocuitoare, confirmat, schimbul creator între literaturile dramatice, amintită, colaborarea fructuoasă a cadrelor artistice, și s-a pledat pentru optimizarea acestui proces viu, caracteristic culturii noastre socialiste.

S-a desprins, ca obligație de onoare a tuturor scenelor noastre, să acorde o atenție sporită literaturii dramatice, datorate, deopotrivă, scriitorilor români, maghiari, germani și de alte naționalități, și s-o introducă în circuitul larg al teatrului României socialiste.

Semnificativă expresie a politicii marxiste, promovate de partidul și de statul nostru, Colocviul teatral '78 de la Sfîntu Gheorghe și-a cîștigat un statut de onoare în calendarul bogat al vieții noastre teatrale, devenind o promisiune pentru realizările de mîine, un argument pentru adîncirea muncii exigente și profunde, animate de dragoste față de public. Public care a umplut pînă la refuz sala Teatrului din Sfîntu Gheorghe, la toate spectacolele de pe afiș, dovedind că merită o artă de calitate, luminată de ideile și de idealurile umanismului socialist.

Mira Iosif

FRANZ STORCH

Scena și publicul

Teatrul, acest minunat joc de societate — chiar dacă uneori i s-ar potrivit denumirea de „Nu te supăra, frate“ — are, astăzi și aici, o mare forță de pătrundere, bineînțeles, cu condiția să-și respecte propriile legi ale jocului: începînd cu textul, care se deosebește, totuși, de proză (fie ea chiar una de bună calitate), și terminînd cu proverbiala pereche dialectică, a posibilității de afirmare individuală, pe de o parte, și a integrării tuturor într-un tot unitar, pe de alta. Acest adevăr nu ne este oferit doar de cele două scene germane din România — la care am să mă refer mai mult —, ci de orice teatru, indiferent de limba în care își desfășoară activitatea. De fiecare dată cînd încăpățînarea autorului, a regiei sau a interpretării încalcă regula jocului, întregul produs al muncii colective este penalizat chiar din sea-

ra premierei, sau după primele spectacole, titlul alunecînd, pe nesimțite, de pe afiș. Există, totuși, două deosebiri certe între jocul de societate și teatru: 1) în ale scenei nu poți da cu zarul, neavînd ce încredința „fericitei întîmplări“, spre a salva o situație; 2) spectatorii sînt incluși întotdeauna — ca parteneri cu drepturi egale — în joc, hotărînd împreună cu oamenii de teatru soarta fiecărei partide, chiar dacă (sau pentru că) ea se numește spectacol.

De ce să n-o spunem pe față? Probleme „de prioritate“ între regizori, actori și dramaturgi au existat, uneori, și la teatrele germane din țara noastră, fiecare parte temîndu-se, parcă, să nu devină, cumva, cenușareasa celorlalți; dar niciodată n-a existat o așa-zisă dictatură regizorală, din simplul motiv că, în afară de Hanns Schuschnig, nu